

Villkor för lärararbetets organisering

Delrapport 1

Kvalitetsdrivande lärararbete - Inledande analys av lärares arbetsuppgiftsfokuserade e-dagböcker

Carola Aili

KRISTIANSTAD UNIVERSITY PRESS

Villkor för lärararbetets organisering

Delrapport 1

Kvalitetsdrivande lärararbete – Inledande analys av lärares arbetsuppgiftsfokuserade e-dagböcker

Carola Aili

*Högskolan Kristianstad, AFA Försäkring, Landskrona stad
och Svalövs kommun*

Kristianstad University Press

Tryck: Kristianstad 2013

ISBN: 978-91-981337-5-2

Kristianstad University Press

© Carola Aili 2013

Sammanfattning

Rapporten visar att de undersökta lärarna uppger att de har många arbetsdagar där de inte alls hinner ägna sig åt arbete som är kvalitetsdrivande för den närliggande undervisningen, trots att de bedömer att det behövs. Lärarna rapporterar 46 % av de undersökta dagarna som dagar då de inte gjort något kvalitetsdrivande arbete. Några få lärare rapporterar att de medvetet försöker samla sådant till några få tillfällen i veckan.

Rapporten visar att viktigt, ibland helt avgörande arbete, inte endast handlar om pedagogiska överväganden, utan att även arbete som att beställa, plocka fram och hantera olika typer av material kan vara avgörande. Lärare har identifierat kvalitetsdrivande arbete som utöver pedagogiska överväganden, handlar om olika former av administrativt arbete, teknik hantering och elevsocialt arbete. En del av detta är arbete som skolorganisationen relativt enkelt kan bistå lärare med att säkra att de utförs annat är av olika skäl knutet till person och måste utföras av specifik lärare. Studien visar också att viss typ av arbete ibland kan ha direkt betydelse för undervisningen, ibland inte. Det gäller till exempel arbete med individuella utvecklingsplaner, där något precis ska kommuniceras föräldrar och elev och därför viktigt för kommande undervisning. Medan arbete med utvecklingsplaner ibland snarare hindrar det kvalitetsdrivande arbetet för närliggande undervisning, därför att de tar tid och inte har betydelse för den närliggande undervisningen.

Inledning - studiens kunskapsintressen

I denna rapport redovisas de inledande analyserna av en två veckors semi-strukturerad, arbetsuppgiftsfokuserad, e-dagbok som utgör en del av studien *Villkor för lärararbets organisering - möjligheter att göra kvalitetsdrivande lärararbete som en aspekt av psykosocial arbetsmiljö*¹. Det är en studie som ska bidra till kunskaper om vilka arbetsuppgifter som är omedelbart kvalitetsdrivande för undervisningen ur ett professionellt perspektiv. Med professionellt perspektiv avses lärarnas eget perspektiv i deras arbetsvardag. Med kvalitetsdrivande avses sådant arbete som lärarna bedömer att de måste få gjort för att känna att de kommer väl förberedda till sin undervisning.

Studien ska bidra till kunskaper om hur arbetsvardagen kan organiseras för att lärare ska kunna säkra att arbete som har betydelse för den närliggande undervisningen, det kvalitetsdrivande arbetet, inte störs eller hindras.² Med närliggande undervisning avses undervisning samma dag eller närmsta 5 arbetsdagar.

Vi argumenterar att det behövs en relativt komplex design av forskningen för att kunna fånga komplexiteten i lärararbetet (Aili & Österlind 2013). Forskningsprojektet som helhet har därför en multi-metod-design med fyra olika former av datainsamling, vilket Detta är den första rapporteringen från en av delstudierna, e-dagboksstudien inom projektet. Rapporten riktar sig till lärare, skolledare, skoltjänstemän, skolpolitiker och andra som är intresserade av skolans och lärararbetets organisering.

-
1. Projektet är finansierat av AFA Försäkring, Landskrona stad, Svalövs kommun samt Högskolan Kristianstad.
  2. Några delar av de inledande texterna här förekommer också i projektbeskrivningen till AFA. Rapporten är i övrigt den första producerade texten av delstudie1. Den är avslutningen på en process där delar har presenterats i olika fora. Delar är presenterade på konferensen Pedagogisk forskning i Skåne 28:e augusti 2013, Lunds universitet, på Forskningsdialog med arbetslagsledare och skolledare i Landskrona och Svalöv, i Landskrona den 25 september 2013 samt på seminariet Skolans arbetsmiljö, Lunds universitet, den 12 oktober 2013. Slutligen är några delar av resultaten presenterade på ISATT 16th Biennial Conference on Teacher and Teaching, Excellence of teachers? Practice, Policy, Research. Ghent, 1-5:e juli, 2013.

Bakgrund

Lärares arbetstillfredsställelse, hälsa och välbefinnande har under lång tid haft en negativ utveckling och allt fler lärare lämnar yrket i förtid. Situationen är särskilt allvarlig eftersom den leder till långtgående negativa konsekvenser för både lärarna och för deras elever. Forskning visar att den enskilt viktigaste faktorn för lärares hälsa och välbefinnande är att de kan genomföra en undervisning som leder till att deras elever gör framsteg. Detta överensstämmer också med forskningen om framgångsrika lärare, vilken visat att lärares kompetens, förväntningar och engagemang är de faktorer i skolan som starkast bestämmer elevernas framgång.

Samtidigt visar forskning att lärare upplever att möjligheterna att kunna utföra ett gott jobb har minskat (Butt & Lance, 2005; Crump, 2005; Hakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Chang, 2009). Förändringarna relateras i regel till den ökande komplexiteten i arbetet.

Lärares utmanande arbetssituation finns beskriven i omfattande forskning (Se t.ex. Faber 1991, Hargreaves 1994, Day 2000, Grundy & Bonser 2000, Sutton 2007, Aili & Brante 2007, Chang 2009). Forskningen visar att till lärarnas arbetsvardag hör att bli utsatt för motsägelsefulla krav, att tvingas hantera dilemman och andra utmanande situationer, samt att behöva prioritera mellan konkurrerande arbetsuppgifter. Intermittent arbete och svårigheter att dra gränsen för det egna arbetet försvårar situationen ytterligare (Aili 2007; 2008). Många lärare upplever att det är svårt att göra ett gott jobb, det vill säga ett arbete som utförs i enlighet med de professionella värderingarna kring vad som är ett bra lärararbete och bra undervisning. När elever inte gör framsteg kan lärare drabbas av långvarig, arbetsrelaterad ohälsa och känslor av personligt misslyckande. Forskningen visar hur reformtätthet leder till ökad arbetsbelastning (Crump 2005, Steen-Ohlsen & Eikseth, 2010). Den förändrade lärarrollen ställer krav på ständig tillgänglighet (Frostensson 2011) och det har visat sig att lärare har svårt att hinna fokusera på och driva utvecklingsarbete (Nyros 2008). Senare forskning (Hjort & Aili 2011) visar hur den kognitiva belastningen ökar och tar plats i konkreta vardagliga arbetssituationer när lärare måste hantera konkurrerande principer för skolans uppdrag. Flera studier relaterar lärares arbetspress, utbrändhet, höga sjukfrånvaro och yrkesavhopp till den offentlighet under vilken lärares arbete granskas och diskuteras, ofta utan att lärarna själva har så stort inflytande (se t.ex. Hakanen, Bakker & Schaufeli 2006). På en sam-

hållsnivå kan talet om lärararbetet studeras som konkurrerande diskursiva förhandlingar. Lärarnas yrkesdiskurs konkurrerar både med olika politiska diskurser och med den rådande ekonomiska diskursen. Det innebär att lärares autonomi utsätts för utmaningar från flera olika håll (Steen-Olsen & Eikseth 2010). Forskningen utgår mer sällan från frågor om vad som är direkt kvalitetsdrivande i lärares vardagsarbete, och hur lärarnas möjligheter att använda sina kunskaper för att åstadkomma god undervisning faktiskt ser ut i ett vardagsperspektiv. En viktig del av detta är att öka kunskaperna om hur organiseringen av det vardagliga lärararbetet påverkas av interna och externa processer och beslut.

Delstudiens upplägg och genomförande

Rapporten bygger på svaren på tre frågor från en två veckors semi-strukturerad e-dagbok. Dessa rör arbetsuppgifter som läraren utfört och som de menar har direkt betydelse för kvaliteten för närliggande undervisning. E-dagboken innehåller sammantaget 85 frågor. Svaren som analyserats bygger dels på svar på frågan om de gjort något arbete under dagen som haft eller kommer att ha betydelse för närliggande undervisningens kvalitet och på följdfrågan om de inte har det, hur det kommer sig. Härutöver har svaren från ytterligare två frågor bearbetats. Det är en öppen fråga där de ombeds välja en arbetsuppgift de gjort under dagen och som de menar har betydelse för den närliggande undervisningen (definierat som de närmsta fem dagarna). De ombeds först att namnge den valda arbetsuppgiften och sedan i nästa öppna fråga: *"beskriv vad arbetsuppgiften innebär. Försök att vara så uttömmande som möjligt. Var noga med att förklara på vilket sätt den har betydelse för undervisningens kvalitet"*.

Den semi-strukturerade e-dagboken är en design som bygger på organizing sampling method - OSM (Aili & Brante 2007). OSM är en metod som syftar till att samla data om arbetets innehåll och organisering utifrån vad en person gör på arbetet vid slumpmässigt utvalda tidpunkter vid upprepade tillfällen varje dag under flera dagar, vilket, vid en större undersökningsgrupp, ger statistiskt signifikanta data som säger något om hur mycket utrymme olika typer av arbete tar av arbetstiden. Den tidigare utvecklade OSM har utgått från Csikszentmihalyi design för att studera känslor, emotional sampling method ESM (Larson & Csikszentmihalyi, 1983; Hektner, Schmidt, J & Csikszentmihalyi, 2007), men istället för pågående känslor samlar OSM data om pågående organisering.

OSM är en användbar metod när man både vill få en generaliserbar bild av lärararbetet och hur mycket tid som läggs på olika aktiviteter, under förutsättning att man har tillräckligt stora material. Det är ett enklare sätt att få samma data som vid tidsbudgetstudier, som uppfattas som mer arbetsamt av lärare. OSM möjliggör också kvalitativa ögonblicksbilder av organiseringsprocesser som är svåra att minnas i efterhand när man har en komplex arbetssituation där allt ständigt förändras från stund till stund.

I detta fall är kunskapsintresset i första hand att generera kunskaper om specifika aspekter, nämligen vad som lärare betraktar som viktigt arbete för att den närliggande undervisningen ska bli genomfört i linje med vad som är professionellt eftersträvansvärt. Avsikten är *inte* att ge en generaliserbar bild av lärararbetet som helhet, även om stävan är att förstå de olika typerna av arbete i relation till andra relevanta aspekter av arbetet och arbetsorganisationen. Studien ska ge kunskaper om vad i organisationen och organiseringen av arbetet som hindrar respektive möjliggör att det kvalitetsdrivande arbetet blir utfört på ett bra sätt. Det är ett material för kvalitativa analyser som behövs och det viktiga är att designa studien så att vi får data som handlar om en specifik typ lärararbete. Mängden behöver endast vara tillräckligt stor för att täcka in dominerande variationer i vad det är som driver kvalitet. Metoden ska således öppna för att ge exempel på olika typer av sådant arbete som lärare menar har direkt betydelse för den närliggande undervisningens kvalitet och som samtidigt fångar organiseringsprocesserna där lärare i vardagsarbetet försöker utföra detta arbete.

OSM-metoden modifierades därför till ett upplägg där lärarna själva väljer ut två kvalitetsdrivande arbetsuppgifter varje dag i slutet av arbetsdagen. Istället för att det slumpvis skulle styras av en klocka, eftersom vi då inte kan vara säkra på att det är just kvalitetsdrivande arbete som läraren menar sig utföra just när det ringer. Men precis som i OSM står arbetsorganisering i fokus. Därför innehåller enkäten en rad följdfrågor för att fånga arbetets karaktär och organiseringen av det, till exempel frågor om:

- vilken teknik som behövs för att utföra arbetsuppgiften,
- vilken typ av tid som behövs,
- vilka kunskaper och resurser den kräver,

Följdfrågorna ska fånga in aspekter kring vad som kan vara avgörande för om arbetsuppgiften kan utföras väl eller inte, om tekniken inte fungerade,

om man blev avbruten, om något hände som gjorde att man fick prioritera om och så vidare.

För att vara säkra på att inte bara få information både om arbetsuppgifter som de utfört väl och sådana de haft svårt att genomföra bad vi dem välja en arbetsuppgift som de kunde utföra väl och en som inte gick att utföra väl. Vi ville säkra att vi fick ett material om både vad som hindrar och vad som möjliggör ett gott lärararbete.

En fördel med OSM är att lärare svarar mitt i pågående arbete och därför kan urskilja fler detaljer än som går att minnas i efterhand. Svårigheten med OSM-design för forskningsintresset i denna studie är att OSM inte kräver att arbetsuppgiften behöver vara avslutad. Läraren kan därmed inte veta om denne är nöjda med den eller inte när de svarar. För att ändå få så hög en närhet till den genomförda arbetsuppgiften så lät vi lärarna svara samma dag som de utfört arbetsuppgiften och istället lägga ut rapporteringen över många dagar, i en slags e-dagbok.

Under de två veckorna studien pågick hade lärarna möjlighet att ringa forskarna om det var problem av något slag. Samtal kom in med frågor om vad lärarna skulle göra om de inte hade gjort något arbete som var kvalitetsdrivande för den kommande undervisningen, skulle de sända in enkäten tom eller inte alls? Någon tanke på att det kunde vara så att lärare inte gjorde något kvalitetsdrivande arbete hade inte väckts av förstudien, där den arbetsuppgiftsfokuserade-dagboken testades. Efter informanternas påpekande och vår insikt i att lärarna inte nödvändigtvis gjorde kvalitetsdrivande arbete alla dagar, eller inte urskilde något sådant vissa dagar, så fördes från dag tre in en ny fråga – *Har du gjort något arbete i dag som du bedömer har betydelse för kvaliteten i din undervisning idag eller de närmsta fem dagarna? Svaren på denna fråga är alltså en av dem som analyseras i denna rapport.*

Etisk problematik

Projektets upplägg faller inte under Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. De etiska överväganden som i övrigt gjorts i samband med projektplanens upprättande har utgått från Vetenskapsrådets (2011) principer för god forskning. Särskilda överväganden har gjorts kring det faktum att forskningsprojekt som rör arbetsorganisation utförs på arbetsplatser där grupper av anställda har slutit ett särskilt arbetstidsavtal med arbetsgivaren. Möjligheten att det kan finnas konkurrerande kunskapsintres-

sen har tagits upp med kommunernas respektive arbetstagarernas företrädare. Forskningsprojektet fokuserar inte arbetstidsavtal per se, utan kvalitetsdrivande arbete. Huruvida arbetstidsavtalet kommer till uttryck i hanteringen av specifika arbetsuppgifter är en empirisk fråga som, om den visar sig, blir data i projektet. De som inbjöds delta fick både muntligen och skriftligen information om syftet med forskningen samt: -att deltagandet i forskningsprojektet är frivilligt, -att de när som helst kan avbryta sin medverkan, -att forskarna kommer att vidta åtgärder för att skydda deras identitet, -att forskningsmaterialet kommer att förvaras på ett betryggande sätt, -att forskarna, vid ett eventuellt avbrott, förbehåller rätten att använda material som eventuellt redan samlats in.

Undersökningsgrupp, materialets omfattning och analys av bortfall

Studien vände sig till lärare som ingått det särskilda arbetstidsavtalet. Lärarna arbetar med skolår 0 (förskoleklass) till skolår 12 (gymnasiet). Arbetstidsavtalet innebär att lärarna har en ferietjänst med reglerad årsarbetstid 1552 timmar och att de får en löneförhöjning. Det innebär att de arbetar 40 timmars arbetsvecka och att det är tänkt att allt arbete i princip ska utföras på dagtid på skolan. De har 5 timmar förtroende tid som de självständigt förfogar över.³

Deras arbetslag har fått formulera en ansökan om att få gå med i arbetstidsprojektet. Det är således en grupp lärare som haft anledning att reflektera över frågor så som arbetsvillkor, arbetstider och behov av förändringsarbete för att nå ökad måluppfyllelse. Bedömningen var att de utgjorde en grupp som skulle kunna klara av en relativt utmanande e-dagbok tack vare att de bearbetat just sådana frågor som var undersökningens fokus.

---

3. Lärares arbetstid är dels reglerad, dels oreglerad. Projektlärarna har ett avtal med arbetsgivaren om att de själva förfogar över fem timmar av arbetstiden istället för de 10 timmar som specificeras i det vanliga avtalet. På denna så kallade förtroendearbetstid ska läraren själv göra en professionell bedömning av vad denna tid ska användas till. Arbetsgivaren har inte sedvanlig rätt att leda och fördela arbetet. Läraren bestämmer också själv och hur förtroende tiden ska förläggas i tid och rum. Resterande 40 timmar förväntas de vara på sin arbetsplats, istället för det vanliga 35.

Det kom totalt in 324 e-dagböcker från 54 lärare, utifrån en maillista med 62 adresser. Bortfallet av lärare beror bland annat på att någon lärare slutat, några var långtidssjukskrivna respektive föräldralediga.

Bortfallet av e-dagböcker från de lärare som deltog ligger främst under första veckan och särskilt de tre första dagarna. 162 e-dagböcker skulle kommit in de tre första dagarna, men det kom endast in 54. Lärare hörde av sig till supporten och påpekade att man inte kunde svara att man *inte* utfört något kvalitetsdrivande arbete alls. På fjärde undersökningdagen lades därför en sådan fråga in. Det blev möjligt för lärarna att lämna in e-dagböckerna och endast kryssa ”idag har inget kvalitetsdrivande arbete utförts” och så erbjöds lärarna att förklara varför. Under resterande 8 dagar inkom 270 e-dagböcker. I 46 procent av dessa (125 stycken) uppger lärarna att de inte gjort något kvalitetsdrivande för den närliggande undervisningen. Det betyder att lärarna rapporterade att de inte hinner med något arbete som rör närliggande undervisnings kvalitet ungefär varannan arbetsdag.

För att samla data om de undersökta lärarnas bakgrund, ålder, arbetserfarenhet som lärare, vilka skolår de arbetar med etcetera, fick lärarna vid ett tillfälle svara på ett antal bakgrundsfrågor. Från de 54 svarande lärarna kom det in 46 svar rörande dessa bakgrundsvariabler. Eventuellt kan bortfallet på 8 personer bero på att de känner oro inför att bli igenkänd via bakgrundsvariablerna. Analyser av dagböckerna i relation till bakgrundsvariabler redovisas inte i denna rapport.

Ett annat skäl för bortfall som ofta uppstår vid denna typ av studie är skäl som har att göra med att med tekniska problem datorn eller nätet som används. För att minimera svårigheter att hantera själva webbenkäten erbjöds alla deltagare möjlighet till support via telefon. Vi känner till några exempel på att sådana problem ändå lett till bortfall. Andra skäl till bortfall är sådant som vård av sjukt barn, arbetat deltid eller varit sjuk.

Varje e-dagbok fokuserar dagligen 2 arbetsuppgifter som lärare väljer ut. Det är således möjligt att det uppstår ett internt bortfall genom att läraren endast rapporterar angående en arbetsuppgift.

Totalt inkom 324 e-dagböcker och 125 lärare svarade i dessa att de inte hade utfört sådant arbete. Resterande 195 dagböckerna innehåller 353 svar på de öppna frågorna om arbetsuppgifter.

Analys

Vad består kvalitetsdrivande arbete för närliggande undervisning av?

Drygt hälften av de undersökta arbetsdagarna har lärarna utfört arbete som de tycker har betydelse för den kommande undervisningens kvalitet. Fyra olika typer av arbeteskategorier skapades för täcka in det lärarna berättar om:

Till kategorin *Pedagogiska överväganden* har förts pedagogisk planering av undervisningen som också kan gälla repetition av egen kunskap, hit har också förts några få fall av rapporterat utvecklingsarbete, inklusive egen kompetensutveckling som ska användas i den närliggande undervisningen. De dominerande arbetsuppgifterna inom kategorin är sådant som att forma frågor till ett prov, skriva sammanfattningar till elever, skriva instruktioner till elever och planera undervisningsupplägg.

Till kategorin *Nödvändigt administrativt arbete* har förts sådant som lärarna ofta bedömer helt nödvändigt, annars blir det ingen undervisning, till exempel beställningar/bokningar, framplockning, iordningsställande och kontroll av material och teknik, formatera och layouta text för instruktioner eller prov, samt att kopiera. Till kategorin har även förts planering som inte är direkt pedagogisk, planeringsarbete där man kommer överrens om vem som ska skaffa fram vilket material till morgondagens temaarbete, eller vem som ska gå in och täcka in för frånvaro under eftermiddagen. Det är således planering som kan vara avgörande för att undervisningen ska kunna genomföras även om den inte fokuserar på innehåll och undervisningsupplägg. Här finns också några exempel på arbete som lärarna tycker har för undervisningens kvalitet, men som inte nödvändigtvis måste vara gjort i förväg som till exempel att skriva ut närvarolistor föra över information, skriva incidentrapport eller samordna tider.

Till *Tekniskt arbete* har förts arbete som innebär hantering av någon form av teknik, till exempel dator, interaktiv tavla eller telefon, inom ramen för det kvalitetsdrivande arbetet. Det innebär att denna kategori ofta förekommer tillsammans med annan kategori. Inom kategorin finns också sådant som kontroll av teknik som ska användas i undervisningen och eventuella åtgärder för att förebygga teknikproblem.

Till *Elevsocialt arbete* har förts lärarnas berättelser om olika typer av ”konflikthantering”, ”tillrättavisande” respektive ”stödjande samtal”, till exempel

coachning inför en redovisning av nervösa elever. Ett återkommande skäl för varför lärare anför denna typ av arbete som exempel på kvalitetsdrivande arbete är att det bidrar till en god atmosfär som också gynnar undervisningen.

Kategorin *Undervisning* skapades trots att studien inte avser täcka in undervisning så svarar lärare ibland med att beskriva en undervisningssituation. De argumenterar i en del fall kring varför det är viktigt att elever lär sig detta för att förstå nästa steg i undervisningen. Detta är en central del av lärarbetet och är kvalitetsdrivande för den närliggande undervisningen. I den meningen är god undervisning givet som kvalitetsdrivande för elevernas lärande. Det ges dock ingen större uppmärksamhet i denna rapport därför att en avgränsning gjorts mot kvalitetsdrivande arbete inför kommande undervisning och även om själva undervisningen är viktig så betraktar vi det här som i första hand en ämnesdidaktisk forskningsfråga än en arbetsorganisatorisk.

I de 353 rapporterade arbetsuppgifterna återfinns arbete som kan kategoriseras enligt följande, observera att en rapporterad arbetsuppgift också kan hamna i fler än en kategori. Därför att lärarna avgränsar arbetet i sina beskrivningar på olika sätt. När teknik kontrolleras och den visar sig inte funka, så kan det sluta med att läraren felanmäler och det arbetet kan leda till att läraren måste hantera en rad ytterligare frågor, som vem man ska ringa till och sedan verkligen få tag i rätt person. En sådan beskrivning hamnar både under teknikhantering och under administration. Någon lärare beskriver ”kopiering” och det kategoriseras endast som administration. Någon annan lärare beskriver hur denne läser text, gör pedagogiska överväganden, formulerar instruktion, layoutar, skriver ut och kopierar. Det blir då kategoriserad som pedagogiska överväganden, administration och teknikhantering. I båda dessa svar går det att studera arbete med teknik och administration, men pedagogiska överväganden kan endast studeras i den senare.

När det gäller antalet förekommande rapporter inom varje kategori i tabellen nedan så är siffrornas viktigaste betydelse att de talar om hur mycket material vi har. Att vi har 198 fall där vi kan analysera pedagogiska överväganden i de öppna frågorna och vad som hindrar och möjliggör dem och 122 fall där vi kan analysera administrativt arbete och villkoren för dess organisering och så vidare.

Tabell II, Mängd data som rör olika typer av kvalitetsdrivande arbete

Typ av kvalitetsdrivande arbete för närliggande undervisning:	Antal svar på öppna frågor i dagboken som berör respektive typ
Pedagogiska överväganden	198
Administration/materialhantering	122
Arbetsuppgifter relaterade till teknik	44
Elevsocialt arbete	21

Det är viktigt att påpeka att studien inte är en tidsstudie. Antalet identifierade arbetstyper säger inget om deras frekvens eller vilken tidsomfattning de utgör av lärararbetet. Det är första hand kunskaper om vad som driver kvaliteten enligt lärarna och de organisatoriska processerna runt arbetet kopplat till det som studien kan ge kunskaper om. Organiseringsprocesserna ska fokuseras i senare rapportering. I denna rapport presenterar vi vilken typ av arbete som lärarna uppfattar driver kvaliteten i närliggande undervisning och vi beskriver någon aspekt av karaktären på dessa och hur relationen arbete – undervisningskvalitet ser ut.

Studien visar att de studerade lärarna ägnar sig åt arbetsuppgifter som har betydelse för undervisningens kvalitet ungefär varannan dag, 54 % av de 10 undersökta arbetsdagarna. Kategorierna ovan och de antal arbetsuppgifter som de täcker in säger inget om hur vanliga de är eller vilken tid lärare lägger på dem. De är endast ett mått på hur mycket material som finns av en specifik kategori i studiens material samt vilka arbetsuppgifter de svarande lärarna väljer att rapportera om. Syftet med materialet är att förstå specifika arbetsuppgifter och hur de organiseras och vad som tycks hindra respektive möjliggöra att de utförs och utförs bra, inte för att säga något om hur ofta och hur länge de utförts.

Att namnsätta och beskriva lärararbete

E-dagboken försätter lärarna i en utmanande situation även om de redan har viss vana att analysera sitt arbete. E-dagböckerna visar att de ibland måste skapa namn för arbete som inte har etablerade benämningar eller att lärarna behöver en mening eller flera för att förklara vad det är det har gjorts,

ibland en liten berättelse. Arbetsuppgifter som har etablerade benämningar, som är standardiserade, har en förutsägbar sekvensialitet så som; fyller i en incident rapport, följer upp en individuell studieplan, konstruerar ett test, åtföljs ändå av en mer specificerad beskrivning av vad arbetet innebär i just detta fall och det lärarna rapporterar har onekligen en tillsynes oändlig variation. Detta är i linje med annan forskning som visar arbetets variation genom att lärare hela tiden måste hantera mer eller mindre unika omständigheter. Sådant arbete är svårt att kommunicera på ett enkelt sätt. Lärarna måste ge delar av det sammanhang de urskiljer för att läsaren ska förstå vilka överväganden eller vilket agerande just detta ställer läraren inför.

Varför genomför lärare inte kvalitetsdrivande arbete?

Under 46 % av arbetsdagarna rapporterar lärarna att de inte alls genomfört arbete som rör den kommande undervisningen.⁴ Lärarna ges möjlighet att förklara varför de inte utfört något arbete kopplat till kommande undervisningens kvalitet. I de flesta fall uppger lärarna att de inte hunnit därför att annat har upptagit deras tid, möten, elevärenden, gått in och täckt upp för frånvarande kolleger, tagit emot studiebesök och olika typer av informationshantering:

Lärare A

Samma som igår jag hinner inte! Idag följer jag upp och sammanfattar det elevvårdsmöte och det utvecklingsamtal som jag hade igår. Vilket bla. innebär att jag har kontakt med rektor, kurator, flera lärare, sju och mailar föräldrar.

Den typ av arbete läraren beskriver ovan kan vara viktig för den enskilde eleven på sikt men har inte en direkt koppling till kvaliteten på den närliggande undervisningen.

En annan förklaring som lärare ger till att de inte hunnit med är att de haft en mer eller mindre konstant pågående undervisning, till exempel lärare som övar lastbilskörning med elever från morgon till kväll, lärare som är schema-lagda så tätt mellan sina lektioner så det inte finns utrymme för något arbete

---

4. Vi har inte undersökt lärarnas förtroendearbetstid, 5 timmar i veckan som lärarna fritt förfogar över och till exempel kan förlägga hemma på kvällarna eller helgerna. De undersökta lärarna har alla 40 timmars som de förväntas lägga på skolan.

emellan eller att lärare på sina luckor, där de tänkt jobba med kommande undervisning, har fått gå in och vikariera för kollegor som är sjuka.

Lärare B

”Då jag har haft en undervisningstygnd dag med bara några minuter mellan två lektionspass och övriga lektionspass med ingen rast emellan har jag inte hunnit utföra några arbetsuppgifter som har betydelse för den närliggande undervisningens kvalitet.”

Andra förekommande skäl till att man inte ägnat sig åt att göra arbete som har med kommande undervisning att göra är att man varit på utbildning/konferenser eller tagit emot studiebesök. I materialet finns också andra exempel som till exempel *”Har fått möblera om på grund av tekniska installationer klassrummet”, ”Jag har tagit hand om en ny kollega”* Eller att all tid gått åt *”till att skriva skriftliga omdömen”*.

Det finns också i materialet några få exempel där lärare säger att de inte jobbar med kommande undervisning på denna dag eftersom de har planeringstid kommande dag och liknande, d v s lärare rapporterar att de själv lagt upp arbetet så att vissa dagar inte innehåller arbete som är kvalitetsdrivande för kommande undervisning.

I några fall ger lärarna skäl för varför de inte hunnit göra något som har betydelse för undervisningens kvalitet som innehåller arbete som andra lärare i undersökningen bedömt vara just exempel på kvalitetsdrivande arbete:

Lärare C

”Jag har haft många lektioner, och under min planeringstid så har jag fört in elevnärvaro/frånvaro på familjeportalen vilket jag inte hann under lektionstid, jag har ställt i ordning mitt klassrum, jag har plockat ihop vår datorvagn i vilken datorerna låg i ordning efter mitt sista lektionspass, jag har försökt att skriva ut bilder på vår färgskrivare som tydligen inte fungerar som den ska, jag har tagit hand om en elev som inte har kunnat vara med på idrotten, jag har fyllt i denna undersökning, jag har svarat på ett mail från en förälder till en av mina mentorselever. Jag skulle egentligen planera ett nytt arbetsområde Lag och rätt!”

Att skriva ut saker till undervisningen och att plocka i ordning så att nästa undervisningspass ska fungera, är alltså sådant arbete andra lärare rapporterar om som exempel på kvalitetsdrivande arbete. Utifrån resonemanget tidigare i rapporten är det rimligt att en typ av arbete kan vara kvalitetsdrivande

i en viss situation och inte i en annan, eller till och med vara ett hinder. I detta fallet är det möjligt att bilden som skulle skrivas ut var för annan användning än den närliggande undervisningen, för föräldramöte, arbetslagsmöte eller studiebesök till exempel. Det är också möjligt att iordningsställande av datorvagn mer görs för att kolleger ska vara nöjda än att det har med lärarnas egen kommande undervisning att göra. Men det är tydligt att denna lärares professionella bedömning är att det finns ett behov att planera ett nytt arbetsområde, ”Lag och rätt”, som tyvärr inte hunnits med. Man kan också vara öppen för att denna lärares berättelse handlar om att arbetsuppgifterna som beskrivs är kvalitetsdrivande på sitt sätt, men att de i lärarens arbetsvardag ställs mot andra former av kvalitetsdrivande arbete, att planera området Lag och rätt.

Studien fokuserar på lärarens egen bedömning av vad som driver kvalitet. Vi kan dock inte utgå ifrån att lärare har en exakt färdiggenomtänkt bild av vad varje arbetsinsats har för konkret relation till kvaliteten på kommande undervisning. Det innebär att informationen om studien, om e-dagboken och själva genomförandet av e-dagboken sannolikt för många lärare ställer frågor på ett nytt sätt. Detta är krävande för den som ska svara. Samtidigt är upplägget en nödvändighet om vi vill åt lärarnas egen bedömning av vilket arbete det är som är viktigt för att närliggande undervisning ska bli bra. Argumentet för varför en grupp inom de studerade kommunernas alternativa arbetstidsavtal valdes ut för studien var just att denna grupp sannolikt tänkte igenom denna typ av frågor mer än genomsnittet av övriga lärare och att överväganden i samband med dagboksarbetet inte skulle bli allt för betungande.

Det som är viktigt med citatet från Lärare C är att det illustrerar hur lärares arbete kan vara situerat i komplicerade kontexter att det kan bli svårt för en utomstående att avgöra vad som sker. Allt som sker, sker i ett sammanhang där de inblandade människorna skapar mening kring vad som sker. Det skapar i komplexa sociala processer en unikhet som gör att man ofta måste samla mycket data för att synliggöra alla de lager av betydelser som inblandade tillskriver sig själva, varandra och situationen. Att något är situerat ska tolkas som att det inte kan förstås löskopplat från den bredare situationen. Vad som från fall till fall är viktigt för att ett kommande undervisningspass ska bli bra, varierar efter omständigheterna, samtidigt som det kan vara möjligt att urskilja mönster som återkommer i typfallen för viss undervisning.

Vad som driver kvalitet är svårt att direkt ställa frågor om, eftersom forskarna då redan måste veta vad detta är. Projektet hanterar denna utmaning genom att studera just lärarnas egna perspektiv på vad som är viktigt ur deras syn på vad som är direkt kvalitetsdrivande för deras undervisning. De inbjuds att själva svara urskilja kvalitetsdrivande arbete utifrån en dags pågående flöde av aktiviteter.

Det pågår oundvikligen under forskningsprojektiden en dialog med lärarna och lärarna talar med varandra och med andra om frågor som rör arbetet och studien. Det gör att projektet i sig öppnar för att lärare som deltar i studien börjar tänka annorlunda eller ser nya saker i det egna arbetet.

Olika typer av arbete som enligt lärarna i studien har betydelse för kvaliteten har presenterats. De ska förstås som exempel på vad det är för typ av arbetsuppgifter som lärare bedömer har direkt betydelse för den närliggande undervisningens kvalitet. Antalet rapporter inom varje typ säger i första hand något om vilken andel de utgör av materialet, vilket inte nödvändigtvis behöver korrelera med vilken andel de utgör av lärares totala kvalitetsdrivande arbete inför närliggande undervisning.

Arbetsorganisering – en inledande arbetsdelningsanalys

Att organisera arbete innebär bland annat att man bestämmer vem som ska göra vad och hur det ska göras. Med hjälp av lärarnas beskrivningar av arbetsuppgiften kan man analysera frågor om hur det kvalitetsdrivande arbetet kan delas upp mellan olika personal, till exempel vilka kompetenser olika arbetsuppgifter kräver. Man kan analysera vilka hinder som finns och hur dessa kan åtgärdas och man kan analysera goda förutsättningar och hur dessa kan ökas eller garanteras av organisationen. Att bygga upp en skolorganisation med ständigt pågående organiseringsprocesser där arbetet fördelas och utförs på ett sätt så att det som är viktigt inför kommande undervisning garanterat utförs och dessutom utförs på ett bra sätt, kräver kunskaper om vilket arbete detta är och hur det ska skyddas. I denna rapport ges några inledande resonemang i frågan.

Det analytiskt intressanta med arbetsuppgifterna i kategorin administrativt arbete är att de ofta inte kräver lärarkompetens, trots att de har helt avgörande betydelse för undervisningens kvalitet. Men det finns också administrativt arbete som kopplar arbetet till person snarare än till specifik kompetens. När arbetsuppgifter inom denna kategori behöver utföras av den specifika läraren så sammanhänger det i regel med att denna har nödvändig kännedom och information om elever, om en särskild incident eller likande. Inom kategorin pedagogiska överväganden krävs det ofta att det behövs en specifik relation mellan personen som ska utföra ett arbete till exempel i

relation till en elev eller en klass. Det innebär att läraren har en unik känedom, delad historia eller en unik relation till en elev och att just detta behövs för att arbetet ska kunna utföras på ett gott sätt.

I andra fall har det väldigt liten betydelse vem som utför arbetet, till exempel samlar in information från tre lärare om hur många elever som ska med på skolbiobesöket och hur många eller hur stora bussar som behöver beställas och sedan gör beställningen.

Ibland är det uppenbart att arbetet kan utföras av en rad olika personer och/eller personalkategorier, men det väcker då frågor om vem som kan utföra det med bäst kvalitet. Också sådana frågor är ofta situerade. Det innebär att man måste förstå vilka kvaliteterna är i relationen mellan eleven och en rad olika personer, känna till dessa personers kompetenser och förstå att använda dem i relation till just denna elev, känna till elevens förståelse och sätt att fungera och så vidare. I arbetsvardagen hinner skolpersonal inte alltid fundera på denna typ av frågor av flera skäl, man hinner inte, eller det finns redan en förutbestämd arbetsdelning där man själv som klasslärare, till exempel ansvarar för alla samtal med sina elever. Men med arbetslagsarbete och andra typer av samarbete uppstår även i vardagen möjligheter att göra överväganden kring vem som ska göra något och vi vet från tidigare forskning att detta med att resonera kring vem som ska göra vad också tar allt mer tid i lärararbetet.

Trots alla olika komplikationer kan det vara en poäng med att försöka analysera vilket arbete som i princip måste utföras av lärare och vilket som dessutom måste utföras av specifik lärare. Men man måste ha i bakhuvudet att det hela tiden kan finnas undantag utifrån vad det är för unik situation som ska hanteras och varför. Som en hjälp att resonera kring arbetsdelning har materialet analyserats utifrån fyra användbara abstrakta positioner: Specifik person, Specifik lärarkompetens, Specifik lärarkompetens och specifik person, varken specifik lärarkompetens eller specifik person. Den som ska beskriva ett nytt läromedel för arbetslaget måste vara den som satt sig in i läromedlet, det är relaterat till specifik person. Den som ska analysera Annas språksvårigheter behöver vara kompetent i två-språksproblematik, det är relaterat till specifik lärarkompetens. Den som ska skriva feedback till en grupprevisning behöver kompetens i ämnet eleverna redovisar i samt behöver ha varit åhörare till redovisningen, uppgiften är relaterad till både specifik kompetens och specifik person. Den som ska vattna växterna i atriumväxthus som ingår i biologiprojektet, behöver veta hur mycket det ska vattnas, men behöver inte specifik lärarkompetens eller vara en specifik person.

I tabell III nedan illustreras skillnaderna mellan de båda dispositionerna kompetens och unikhet hos en person i relation arbete som förekommer i materialet. I en del fall saknas det ”fall” i materialet som täcker in alla rutor, då har det till skapats, för att göra illustreringen av hur dispositionerna kan användas för att resonera kring arbetsdelning. Illustrationen visar även på svårigheterna att göra en bedömning av kompetensbehov i relation till en situerad arbetsuppgift.

En arbetsuppgift kan behövas eller kan utföras bäst av en personal med specifik kompetens (i detta fall har vi begränsat illustrationen till specifik lärarkompetens). En arbetsuppgift kan behövas eller kan utföras bäst av en viss bestämd personal i kraft av dennes ”unikhet”. När en klasslärare behöver etablera en relation till en ny elev så är det klassläraren som behöver göra detta, någon annan kan inte göra det åt klassläraren. Det kan också vara så att varken specifik lärarkompetens eller krav på unik person är särskilt relevant för med vilken kvalitet arbetsuppgiften utförs. Översikten illustrerar hur komplext det är att dels identifiera det arbete som utförs av personalen i skolan och dels resonera kring arbetsdelning, vilken kompetens och vilken relation till eleven/eleverna som behövs.

Tabell III, illustration av hur dispositionerna kompetens och unikheter (specifik person/specifik lärarkompetens) kan användas för att göra arbetsdelningsanalys

EXEMPEL	Specifik person	Specifik lärarkompetens	Specifik lärarkompetens och specifik person	Varken specifik lärarkompetens eller specifik person
Pedagogiska övertaganden som rör "test"	Tala med en elev om dennes stressreaktioner i samband med testsituationer	Forma ett test på några specifika generiska kompetenser efter ett projektarbete eleverna utfört	Forma ett test utifrån veckans undervisning och utifrån de diskussioner som hållits i klassen.	Rätta veckans ord
Administration som rör att "dokumentera"	Fylla i en incidentrapport	Sammanställa ett underlag inför beslut om inköp av digitalt undervisningsmaterial i engelska.	Göra en rapport efter en utredning av hanteringen av faror i samband med kemiundervisning	Göra en beställning efter upprättad lista
Elevsocialt arbete som rör att "samtala"	Samtala med en ny elev om dennes fritidsintressen	Handleda elever i grupparbete och ge kunskapsvägledning och samtidigt hantera motsättningar i gruppen	Samtala med en elev kring hur denne ska hantera svåra situationer i	Trösta en elev som sitter gråtande i ett hörn
Arbetsuppgifter relaterade till teknik, använda "webben"	Leta upp webbsidor som en ny elev har nytta av att ta del av i relation till det läraren och eleven pratade om igår angående elevens fritidsintressen.	Leta upp senaste forskningen om rymdens krökning samt forskning om att undervisa på området.	Bestämma vilka webbsidor som ska användas som illustrationer och diskussionsunderlag för att starta ett nytt moment om självmord	Kontrollera webbsidor som ska användas i undervisningen

Det finns också problem med illustrationerna ovan. Är det rimligt att se rättning av veckans ord som ett pedagogiskt övervägande, om man utgår ifrån att det är själva rättningen och inte analys av en elevs resultat eller klassens resultat? Det kanske är mer ett administrativt arbete? Att tala med en elev om dennes stress, kan givetvis en skolsköterska eller en skolpsykolog också göra, eller en skolvårdinna. I det här fallet i illustrationen har det lagts under ”specifik person”. Situationen tänks vara ett samtal om en händelse där en elev ut under ett test, upprört och i affekt, rivit sönder papprena och lämnat klassrummet. Vi tänker att det är läraren som var med som har ett första samtal med eleven för att förstå vad det handlade om och för att eventuellt bedöma om här behövs någon form av stöd. Illustrationen visar på behovet av att kontextualisera lärararbetet och det visar återigen svårigheterna att spika fast *en* betydelse eftersom betydelsen beror på sammanhanget. Lärarna i undersökningen visar återkommande att de uppfattar sammanhanget som viktigt för att man ska förstå arbetsuppgiften de beskriver. De behöver formulera en lite berättelse för att få fram vad arbetet innebär och varför det gick som det gick.

En annan aspekt som behöver uppmärksammas i analyser av arbetsdelning är att en del arbetsuppgifter kanske teoretiskt kan utföras av någon annan, men att ett sådant förfarande skulle bli krångligt. Det skulle kunna innebära att läraren måste stanna upp en process och att läraren måste lägga tid på att instruera den andra personen. Överföringen av arbetsuppgiften till någon annan tar tid i sig själv eller hackar sönder en pågående process. Det skulle kanske inte självklart spara lärararbetstid och det skulle även kunna utgöra en kvalitetsrisk.

Andra arbetsuppgifter är bundna till läraren ibland via dennes kompetens, ibland via dennes erfarenheter eller en kombination. Att vara den som måste utföra en uppgift kan handla om att den måste utföras av den som känner till något, varit med om något eller av den som har en speciell relation till dem man ska utföra arbetet med. Detta uppmärksammar Biesta som en fråga om unikhet, att vara oersättlig (Biesta 2011, Winter 2012). För att möjliggöra vissa kvaliteter i relationen lärare-elev kan det ur ett pedagogiskt perspektiv vara centralt att ett visst arbete utförs av en specifik person. Därför, vad det kommer att innebära att till exempel ”tala en elev till rätta”, som förekommer i materialet, är i hög grad beroende av vem läraren är, av den relationen som redan finns mellan läraren och eleven och som med nödvändighet samtalet kommer att ta sitt avstamp ifrån. Om en annan lärare gjort försöket att tala med eleven så skulle samtalet inte bli detsamma. När

dess skillnader är så betydelsefulla att man ska ta hänsyn till dem kan ibland endast bedömas från fall till fall.

Vilken relation anger lärarna mellan den rapporterade arbetsuppgiften och kvalitet i undervisningen?

Relationen mellan den arbetsuppgift läraren valt att beskriva och kvaliteten i närliggande undervisning beskrivs på olika sätt. De ska översiktligt redovisas här. En grupp av arbetsuppgifter framställs som nödvändiga för att undervisningen ska kunna genomföras. En buss till en filmvisning är nödvändig om man ska ha biobesöket som underlag för undervisningen. Att råvaror till matlagningen är beställda och levererade är nödvändigt om eleverna ska laga mat. Provet måste vara konstruerat om eleverna ska genomföra det. Mycket av det arbete lärarna beskriver som hamnat under rubriken Administration och Materialhantering är av denna karaktär, de är nödvändiga i relation till ett bestämt undervisningsinnehåll. En del av det redovisade arbetet med pedagogiska överväganden hamnar också här. Liksom hantering av akut elevsocialt arbete. I materialet finns exempel på att lärare får ändra lektionsinnehållet när detta nödvändiga arbete inte kunnat genomföras. De flesta exempel på pedagogiska överväganden verkar dock inte vara nödvändiga. Undervisningen blir bättre om lärarna hinner med det, men undervisningen kan i regel genomföras ändå. Det finns ett 20-tal arbetsuppgifter i e-dagböckerna där lärarna ger specifika beskrivningar av till exempel hur kvalitet i bedömningarna de arbetat med har betydelse för kvaliteten i undervisningen eller för provresultat. Det kan till exempel handla om att väl informerade elever om vilka mål som ska nås eller hur ett arbete ska bedrivas gör att de också kommer att lära sig bättre eller att undervisningsprocessen underlättas när planeringen är tydlig för eleverna.

Prioriteringskompetens

Lärares arbete genomförs i spänningsfältet mellan professionella ideal och organisationens villkor (Aili och Nilsson 2007). Professionella i detta spänningsfält måste ofta aktivt driva sin rätt att få utföra sitt arbete efter sin professionella övertygelse (Hjort 2008). Den arbetsbelastning och de skilda förväntningar som riktas mot olika yrkesgrupper idag innebär en form av dilemma situation där den professionelle själv lämnas att göra prioriteringar och sedan också försvara dem. För lärare är det en utmaning i att i det var-

dagliga arbetet urskilja och beskriva vad som driver kvalitet i undervisningen och försvara det mot annat konkurrerande arbete.

Trots årtionden av kvalitetsarbete och kvalitetssystem i skolan så har dessa system inte utvecklats för att urskilja vad som är kvalitetsdrivande i lärares från dag till dagarbete. I denna studie finns det exempel på där hinder just är kvalitetssystemen. Lärare beskriver att de inte hunnit med det planerade kvalitetsdrivande arbetet därför att till exempel arbete med individuella utvecklingsplaner eller utvecklingssamtal tagit all tid. Det finns några enstaka exempel på att lärare valt arbete med kvalitetssystemen som exempel på kvalitetsdrivande arbete de utförd de undersökta dagarna.

Studien visar härutöver att projekt som initierats från organisationens olika nivåer infiltrerar lärares vardagliga arbete. Det syns i materialet när lärare förklarar varför de inte hunnit förbereda sin undervisning, som till exempel möten de kallas till eller arbete med att ta emot studiebesök. När de väl försöker att utföra kvalitetsdrivande arbete, till exempel planera sin undervisning, måste de hantera de arbetsvillkor skolan erbjuder. Det innebär till exempel att de berättar om att de gjort de pedagogiska övervägandena hemma, till exempel förbereder uppgifter eleverna ska göra, och att de sedan bara ägnar sig åt sådant som formatera texten, lägga in bilder och kopiera upp till eleverna när de väl är på skolan, eftersom de där bara kan utföra arbete som går att genomföras intermittent, med avbrott.

Fortsatt analysarbete

Denna rapport behandlar svaren på fyra frågor som lärare rapporterat om i en e-dagbok under två arbetsveckor. Resterande 80 frågor har i huvudsak fokus på organisering och ska bland annat analyseras utifrån ett tidsgeografiskt perspektiv. Kvalitetsdrivande arbete inför närliggande undervisning kommer då bland annat att betraktas som ett projekt bland många andra pågående projekt på de undersökta skolorna, projekt i tidsgeografisk mening. Tidsgeografiska begrepp utvecklade i tidigare studier användas (Ali 2004; 2007; 2008).

Organisationens ansvar

Studier av lärararbete har visat att lärare lägger ned en hel del tid på långsiktigt arbete, men att mycket arbete också formas i stunden, på stående fot när

något händer. De resultat som redovisas här bidrar till att ge kunskaper om arbetet mellan den långa tidshorizonten och den omdelbara, den som ger lärare känsla av kontroll och inflytande över arbetet. Det är efter det långsiktiga arbetet med planering, policy, strategier som lärarna, varje dag ska arbeta med att omsätta alla fina planer och allt bra tänk, till undervisning.

Rapporten pekar ut behovet för lärare att kunna urskilja vad det är som är avgörande för undervisningens kvalitet ur ett vardagsundervisningsperspektiv för att rätt kunna prioritera samt behovet av en organisation som stöttar lärarna i detta arbete och säkrar att det inte konkurreras ut av annat, av sådant som uppstår i stunden.

Referenser

- Aili, C. (2007). Time-formatives and Intermittent Work. School and Teachers' Work in Practice, In C. Aili, L-E. Nilsson, L. G: Svensson and P. Denicolo (Eds.) In Tension Between Organization and Profession – Professionals in Nordic Public Service, pp. 193-227. Lund: Nordic Academic Press.
- Aili, C. (2005). Breaks for stress and breaks for rest: a study of teachers' work breaks. Paper presenterat vid Nordisk Förening för Pedagogisk Forskning (NFPF) 33:e kongress, Oslo, Norge. Paper presented at Nordisk Förening för pedagogisk Forskning NFPF's 33e kongress. Oslo.
- Aili, C. & Brante, G. (2007). Qualifying Teacher Work: Everyday Work as Basis For the Autonomy of the Teaching Profession. *Teachers & Teaching*, 13 (3), pp. 287-306.
- Aili, C. & Österlind, M.-L. (2013). Construing and re-construing quality driven teacher work. presentation at ISATT 16th Biennial Conference on Teacher and Teaching, Excellence of teachers? Practice, Policy, Research. Ghent, July 1-5, 2013.
- Ballet, K. & Kelchtermans, G. (2009). Struggling with workload: Primary teachers' experience of intensification, *Teaching and Teacher Education*, Volume 25, Issue 8, November 2009, Pages 1150-1157.
- Biesta, G. (2011): *God utbildning i mätningens tidevarv*. Multivista, Indien: Liber
- Butt, G. & Lance, A. (2005). Secondary Teacher Workload and Job Satisfaction. *Educational Management Administration & Leadership*, 33 (4), pp. 401-422.
- Chang, M-L. (2009). An Appraisal Perspective of Teacher Burnout: Examining the Emotional Work of Teachers. *Educational Psychology Review* 21 (3), pp. 193-218.
- Crump, S. (2005). Changing Times in the Classroom: teaching as a 'crowded' profession'. *International Studies in Sociology of Education* 15 (1), 31-47.
- Larson, R., & Csikszentmihalyi, M. (1983). "The experience sampling method". *New Directions for Methodology of Social and Behavioral Science*, 15, 41-56
- Day, C (2000). Stories of change and professional development: The costs of commitment. In C. Day, A. Fernandez, T. E. Hauge, & J. Möller (red.). *The life and work of teachers. International perspectives in changing times*. London: Falmer Press.

- Farber, B. (1991). *Crisis in Education: Stress and Burnout in The American Teacher*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Frostensson, M. (2011). Läraren som konkurrensmedel: Kunskapskälla, stödperson eller icke-person? Konferenspaper. Konferensen "Det nya arbetslivet". Luleå, 15-17 juni 2011.
- Grundy, S. & Bronser, S. (2000). The New Work Order and Australian Schools, In: C. Day, A. Fernandez, T. Hauge & J. Møller (Eds). *The life and work of teachers. International perspectives in changing times*. London: Falmer Press.
- Hakanen, J. J., Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and Work Engagement Among Teachers. *Journal of School Psychology*, 43(6), pp. 495–513.
- Hargreaves, A. (1994). *Changing teachers, changing times. Teachers' work and culture in postmodern age*. London: Cassell.
- Hektner, J. M., Schmidt, J. A., & Csikszentmihalyi, M. (2007). *Experience sampling method: Measuring the quality of everyday life*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hjort, K. & Aili, C. (2010). Prioriteringskompetens. Konkurrerande välfärdsprinciper och nya krav på välfärdsprofessioner. I Brante, G & Hjort, C. (red). *Dilemman i skolan: aktuella utmaningar och professionella omställningar*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Nyroos, M. (2008). Where Does Time Go? Teaching and Time Use from the Perspective of Teachers. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14 (1), pp. 17-33.
- Steen-Olsen, T. & Eikseth, A. (2010). The Power of Time: Teachers' Working Day-Negotiating Autonomy and Control. *European Educational Research Journal*, 9(2), pp. 284-295.
- Sutton, R. (2007). Teachers' Anger, Frustration, and Self-regulation. In P. Schutz & R. Pekrun. (Eds), *Emotions in Education*. pp. 259-274. San Diego: Elsevier.
- Winter, P. (2012). Coming Into the World, Uniqueness, and the Beautiful Risk of Education: An Interview with Gert Biesta, in Biesta (ed). *Making Sense of Education*, 2012, pp 109-114.

Villkor för lärararbetets organisering

Villkor för lärararbetets organisering är ett samarbetsprojekt mellan två av Högskolan Kristianstads forskningsmiljöer, **Plattformen för forskning om verksamhetsförlagd utbildning och professionslärande** och **Arbete i Skolan**, samt **Landskrona stad** och **Svalövs kommun**. Forskningen finansieras av AFA-försäkring, Landskrona stad, Svalövs kommun samt Högskolan Kristianstad.

Plattformen för forskning om verksamhetsförlagd utbildning och professionslärande är en forskningsmiljö på Högskolan Kristianstad som självständigt bedriver forskning som har kopplingar till högskolans profilområde verksamhetsförlagd utbildning. Plattformen bedriver forskning inom tre områden, handledning och examination av verksamhetsförlagd utbildning, professioner och professionslärande, kvalitetskulturer i högre utbildning samt i professionell verksamhet. Ett forskningsprogram som rör alla dessa tre områden har startats. Under rubriken Studenters dubbla lärande och den nya styrningen av professionella, har flera projekt initierats. Detta är en rapport från ett av projekten.

Arbete i Skolan (AiS) är en flervetenskaplig forskningsmiljö vid Högskolan Kristianstad, med ett unikt fokus på lärarens totala arbetssituation, vilket inkluderar det arbete som lärare utför "utanför" klassrummet. Forskningen åsyftar att ge kritiska perspektiv på de omfattande förändringar som påverkat grunden för arbetet i skolan på alla utbildningsnivåer, vilket gör den särskilt relevant såväl för lärarstudenter och yrkesverksamma lärare, som för beslutsfattare på olika samhällsnivåer. Ett ytterligare syfte är att bidra till ökad kvalitet och till förbättrade arbetsvillkor för yrkesverksamma lärare.

